

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA
MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETINING
PEDAGOGIKA INSTITUTI**

**PEDAGOGIK TA‘LIM: XALQARO
TAJRIBA VA INNOVATSION
YONDASHUVLAR**

*mavzusidagi an‘anaviy ilmiy-amaliy anjuman
materiallari*

(Buxoro, 2022-yil 6-aprel)

Buxoro – 2022

Pedagogik ta'lim: xalqaro tajriba va innovatsion yondashuvlar [Matn]:
maqola va tezislar to'plami.

MAS'UL MUHARRIR:

Tosheva D.A. – f.f.f.d. (PhD)

TAQRIZCHILAR:

Saidova M.J. – p.f.f.d. (PhD), dots.

Tosheva N.T. – p.f.f.d. (PhD), dots.

TO'POVCHI VA NASHRGA TAYYORLOVCHILAR:

Saidova R.A. – f.f.f.d (PhD)

Sobirova D.R. – o'qituvchi

Yoqubova Sh.Y. – o'qituvchi

Murodova G.A. – o'qituvchi

Yoqubova Sh.Y. – o'qituvchi

Ushbu an'anaviy ilmiy-amaliy anjumanning ilmiy maqola va tezislari to'plamida ilm-fan va ta'lim tizimidagi keng ko'lamli islohotlar, pedagogik ta'limda xalqaro tajriba va innovatsion yondashuvlar borasida fikr va tajriba almashish, sohada amalga oshirilayotgan islohotlarni tahlil qilish, tadqiq etishga qaratilgan takliflarni qamrab oluvchi ilmiy, amaliy hamda uslubiy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Mazkur to'plamga kiritilgan maqolalar va tezislarining mazmuni, statistik ma'lumotlar, bildirilgan fikr hamda mulohazalarga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

ISBN

© BuxDU PEDAGOGIKA INSTITUTI

rivojlanishiga, hamda o'quv-biluv jarayonining smaradorligini oshirishda zamonaviy talablar asosida ta'lim jarayonini tashkil etish bilish faoliyatini takomillashtirishning muhim omilidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Гальперин П. Психология критического мышления. - СПб.: Изд-во «Питер», 2000.-512 с.
2. Блонский, П.П. Психология младшего школьника / П.П. Блонский. – Воронеж: МОДЭК, МПСИ, 2006. – 632 с.
3. Активизация познавательной деятельности младших школьников / Под ред. М.П. Осиновой, Н.И. Качановской. - Минск, 2001. . - 111 с.
4. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (yangi tahriri), 2020

Noan'anaviy dars- interfaol usullar qo'llash uchun muhim jarayon sifatida

*BuxDUPI Maktabgacha ta'lim
kafedrasi mudiri p.f.f.d (PhD)., dotsent
N.T.Tosheva
BuxDU Xorijiy tillar fakulteti 3-bosqich talabasi
N.Z.Qodirova
BuxDUPI MT 1-bosqish talabasi S.Q.To'xtayeva*

Maktabgacha ta'lim muassasasida tarbiyalanuvchilar yoshlarini hisobga olib o'quv ishlari turli xillaridan foydalanishga, yangi bilimlarni berishni avval ilgari o'rganilganni mustahkamlash, takrorlash bilan birga olib borishga to'g'ri keladi. Hatto tekshirish darslari ham bu yerda ko'pincha ishlar boshqa turlarini o'z ichiga oladi: materialni og'zaki yetkazish. Qiziqarli hikoyani o'qish. Mashg'ulotning aynan mana shu turi aralash (kombinatsiyalashgan), yoki murakkab tuzilishli deb ataladi. Kombinatsiyalashgan masjg'ulotning taxminiy tuzilishi: uy vazifalarini tekshirish va bolalar bilan savol-javob, yangi materialni o'rganish, o'zlashtirishini dastlabki tekshirish, mashq misollari davomida yangi bilimlarini mustahkamlash,

ilgari o'rganilganlarni suhbat ko'rinishida takrorlash, bolalar bilimlarini tekshirish va baholash, uyga vazifa berish.

Bolalarning yangi materiallar bilan tanishish darsi yoki yangi bilimlarni berish (o'rganish) darsi nisbatan keng doiradagi savollarni o'z ichiga olgan va uni o'rganishga ko'p vaqtini talab qiluvchi, o'quvchilarga tanish bo'lmagan yangi material uning mazmuni bo'lgan ta'lim jarayoni. Bunday darslarda uning mazmuni, aniq maqsadi va bolalarning mustaqil ish bajarishga tayyorgarliklariga qarab ba'zi hollarda yangi materialni o'zi bayon etadi. Boshqa hollarda esa – o'qituvchi rahbarligi ostida bolalarning mustaqil ishlari olib boriladi, uchinchi holda – unisi ham bunisidan ham foydalaniladi. Yangi material bilan tanishish darsining tuzilishi: yangi materialni o'rganish uchun asos bo'lgan avvalgi materialni takrorlash. Tarbiyachi pedagogning yangi materialni va darslik bilan ishlashni tushuntirishi, bilimlarni tushunishlarini tekshirish va dastlabki mustahkamlash, uyga vazifa berish.

Bilimlarni mustahkamlash mashg'ulotlarida o'quv ishining asosiy mazmuni ilgari o'zlashtirilgan bilimlarni mustahkam o'zlashtirish maqsadida ularni ikkinchi bor tushunib olish hisoblanadi.

Bolalar o'z bilimlarini yangi manbalar bo'yicha anglab oladilar va chuqurlashtiradilar yoki ularga ma'lum bo'lgan qoidaga yangi masalalar yechadilar, ilgari olgan bilimlarini og'zaki va yozma takrorlaydilar yoki ilgari o'rganganlarini yanada chuqurroq va mustahkam o'zlashtirish maqsadida ulardan alohida masalalar bo'yicha axborot beradilar. Tuzilishi bo'yicha bunday mashg'ulotlar quyidagi bosqichlardan o'tishni ko'zda tutadi: berilgan topshiriqni qay darajada bajarilganini tekshirish, og'zaki va yozma mashqlarni bajarish, topshiriqni qancha muddatda bajarishini tekshirish, uyga vazifa berish.

Ko'nikma va malakalarni ishlab chiqish va mustahkamlash mashg'ulotlarilari bilimlarni mustahkamlash darslari bilan bog'liqdir. Bu jarayon bir necha maxsus darslar jarayonida amalga oshiriladi. Boshqa darslarda yangi mavzularni o'rganishda davom ettiriladi. Shu bilan birga avvaliga mashqni bajarish ishlari

bolalar tomonidan pedagog tarbiyachi yordamida va ular topshiriqni qanday tushunganlarini dastlab jiddiy tekshirish bilan bajarilsa, keyinchalik esa qayerda qanday qoida qo'llanilishini o'quvchilarning o'zlari belgilaydilar. Ular turli vaziyatlarda malaka va ko'nikmalarini qo'llash, shu jumladan, hayotiy amaliyotida qo'llashni o'zlashtirib olishlari kerak.

Umumlashtiruvchi mashg'ulotlari (bilimlarini umumlashtirish va tizimlashtirishlar) ilgari o'tilgan materialdan eng muhim savollari qayta takrorlanadigan va tizimlashtiriladigan, bolalar bilimlarida mavjud kamchiliklari to'ldiriladigan va o'rganilayotgan kursning muhim g'oyalari ochib beriladigan darslar hisoblanadi. Umumlashtiruvchi darslar mavzu, bo'lim va o'quv kurslarining yakunida o'tkaziladi. Kirish va yakunlash darsning tarkibiy elementi hisoblanadi. Takrorlash va umumlashtirishning o'zi hikoya, qisqacha xabarlar, darslikni o'qib berish yoki o'qituvchining o'quvchilar bilan suhbatlashishi shaklida o'tkazilishi mumkin.

Tekshirish (nazorat) darslari o'qituvchiga o'quvchilarning ma'lum sohadagi bilim, malaka va ko'nikmalari shakllanganlik darajasi, o'quv materialini egallashdagi kamchiliklarni aniqlash, shuningdek, navbatdagi topshiriqlarning bajarish yo'llarini belgilab olishga yordam beradi. Tekshirish darslari o'quvchidan ushbu mavzu bo'yicha uning hamma bilim, ko'nikma va malakalarini qo'llashini talab etadi. Tekshirish og'zaki hamda yozma shaklda ham amalga oshirilishi mumkin.

Yuqorida ifodalangan hamma darslarning majburiy elementi tashkiliy va yakuniy bosqich hisoblanadi. Tashkiliy bosqich maqsadlarni qo'yish va ularni o'quvchilar tomonidan qabul qilish sharoitlarini ta'minlash, ish sharoitini yaratish, o'quv faoliyati motivlarini dolzarblashtirish va materialni idrok etish, anglash, eslab qolish yuzasidan beriladigan ko'rsatmalarni shakllantirishni ko'zda tutadi. Darsga yakun yasash bosqichida maqsadlarga erishish qayd etiladi, ularga erishishda barcha

yoki yakka o'quvchilarning alohida ishtiroki belgilanadi, ishlari baholanadi va istiqbollari belgilanadi.

Ta'limning tashkiliy shakli sifatida dars dinamik hodisadir. U pedagogik jarayonning yaxlitligini ta'minlaydi va ta'limiy-tarbiyaviy-rivojlantirish vazifalarini ijobiy yechimini topishga imkon beradi.

Dars rivojlanishining asosiy tendensiyalari darsga bo'lgan talablarda o'zining aniq ifodasini topadi.

Zamonaviy darslar quyidagi talablarga javob bera olishi lozim:

- fanning ilg'or yutuqlari, pedagogik texnologiyalardan foydalanish, darsni o'quv-tarbiyaviy jarayon qonuniyatlari asosida tashkil etish;
- darsda barcha didaktik tamoyil va qoidalarning optimal nisbatlarini ta'minlash;
- o'quvchilarning qiziqishlari, layoqati va talablarini hisobga olish asosida ular tomonidan bilimlarning puxta o'zlashtirilishi uchun zarur sharoitlarni yaratish;
- o'quvchilar anglab yetadigan fanlararo bog'liklarni o'rnatish;
- ilgari o'rganilgan bilim va malakalari, shuningdek, o'quvchilarning rivojlanish darajasiga tayanish;
- shaxsning har tomonlama rivojlantirishni motivatsiyalash va faollashtirish;
- o'quv-tarbiyaviy faoliyat barcha bosqichlarining mantiqiyli va emotsionalligi;
- pedagogik vositalardan samarali foydalanish;
- zarur bilim, ko'nikma va malakalar, fikrlash va faoliyat ratsional usullarini shakllantirish;
- mavjud bilimlarni doimo boyitib borish extiyojini yuzaga keltirish;
- har bir darsni puxta loyihalashtirish, rejalashtirish, tashxis va taxmin qilish.

Har bir dars quyidagi uchta asosiy maqsadga erishishga yo'naltiriladi:

o'qitish, tarbiyalash, rivojlantirish. Ana shularni hisobga olib darsga umumiy talablar didaktik, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi talablarda aniq ifodalanadi.

Didaktik (yoki ta'lim)iy talablarga har bir darsning ta'lim vazifalarini aniq belgilash, darsni axborotlar bilan boyitish, ijtimoiy va shaxsiy ehtiyojlarni hisobga

olish bilan mazmunini optimallashtirish, idrok etish eng yangi texnologiyalarini kiritish, turli xildagi shakli, metodlari va ko`rinishlaridan mos ravishda foydalanish, dars tuzilishini shakllantirishga ijodiy yondoshish, jamoaviy faoliyat usullari bilan birga o`quvchilar mustaqil faoliyatlarini turli shakllaridan birga foydalanish, operativ qayta aloqani ta`minlash, amaliy nazorat va boshqaruvni amalga oshirish, ilmiy mo`ljal va darsni mahorat bilan o`tkazishni ta`minlash kabilar kiradi.

Darsga nisbatan qo`yilavdigan tarbiyaviy talablar o`quv materialining tarbiyaviy imkoniyatlarini aniqlash, darsdagi faoliyat, aniq erishilishi mumkin bo`lgan tarbiyaviy maqsadlarni shakllantirish va qo`yish, faqat o`quv ishlari maqsadlari va mazmunidan tabiiy ravishda kelib chiqadigan tarbiyaviy masalalarni belgilash, o`quvchilarni umuminsoniy qadriyatlarda tarbiyalash, hayotiy muhim sifatlar (tirishqoqlik, tartiblilik, mas`uliyatlilik, intizomlilik, mustaqillik, ish bajarishga qobiliyatlilik, e`tiborlilik, halollik va boshqalar)ni shakllantirish, o`quvchilarga diqqat-e`tiborli munosabatda bo`lib, pedagogik odob talablariga amal qilish, o`quvchilar bilan hamkorlik va ularning muvaffaqiyat qozonishlaridan manfaatdor bo`lishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. F.Qodirova, SH.Toshpo`latova, M.A`zamova. "Maktabgacha pedagogika".-T., "Ma`naviyat". 2019
2. Xasanboeva O.U. va boshq. Maktabgacha ta`lim pedagogikasi. T.: Ilm ziyo. 2006.
3. Sh.A.Sodiqova "Maktabgacha pedagogika". "Tafakkur sarchashmalari" T.: 2013 y
4. N.M.Kayumova "Maktabgacha pedagogika". "TDPU" nashriyoti T.: 2013
5. Болотина Л. Р. Дошкольная педагогика. М.: Юрайт, 2020.
6. Болотина Л. Р. Теоретические основы дошкольного образования: учеб. пособие М.: Юрайт, 2018

Raxmanova I.	MUSIQA O'QITUVCHISINI ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHGA TAYYORLASH	981
Ro'ziyev D. Sulaymonova G.	AN'ANAVIY XONANDALIK TARAQQIYOTINING AYRIM MASALALARI	987
Ro'ziyev D. Sulaymonova G.	O'QUVCHILARNI AN'ANAVIY XONANDALIKKA O'RGATISHDA OVOZLARNING TURLARINI ANIQLASH VA ULARNI SHAKLLANTIRISH USULLARI	990
Sharipova S.	O'TMISH MUTAFAKKIRLARINING MUSIQA SAN'ATI HAQIDAGI FIKRLARI	993
Umedjanova M. L.	OLIY TA'LIM TIZIMIDA PEDAGOGIK TA'LIM KLASTERI	998
Nurullayev F. Rustamova D.	TOVUSHLARNING PSIXOLOGIK, MUSIQIY XUSUSIYATLARI VA CHOLG'U ASBOBLARIDA JO'R BO'LISH METODLARI	1004
Гиёсова Ф.	ЗАМОНАВИЙ ПЕДАГОГИКАДА ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ УСУЛЛАРИ	1008
G.T.Boymurodova N.Z.Qodirova	YANGI PROFESSONAL TA'LIMDA KABIY KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH	1012
N.T.Tosheva Sh.Murodova Z.E.Hamdanova	BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARINING MAKTAB TA'LIMIGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK IMKONIYATLARI	1015
N.T.Tosheva A.Sh.Saidova A.L.Olimova	BOSHLANG'ICH TA'LIMDA SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIM BILISH FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA	1020
N.T.Tosheva N.Z.Qodirova S.Q.To'xtayeva	NOAN'ANAVIY DARS- INTERFAOL USULLAR QO'LLASH UCHUN MUHIM JARAYON SIFATIDA	1024
N.T.Tosheva N.Z.Qodirova	MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	1029

